

KS. MAREK T. ZAHAJKIEWICZ

ŻYCIE I DZIAŁALNOŚĆ PROF. DR HAB. GRAŻYNY KAROLEWICZ

Jan Paweł II w liście skierowanym do abpa Bolesława Pylaka z racji 75-lecia istnienia KUL (powstał w 1918 r.) umieścił między innymi słowa: „Katolicki Uniwersytet Lubelski wnosił swój wkład do skarbcza polskiej nauki i kultury, zyskując szerokie uznanie w kraju i zagranicą. Jawią się nam dzisiaj przed oczyma postacie wybitnych rektorów, profesorów, wielkiego formatu uczonych i wychowawców, a także wychowanków” A nieco dalej Ojciec Święty stwierdził: „W minionych latach mury Uczelni opuściły liczne rzesze absolwentów świeckich, którzy umacniali szeregi polskiej inteligencji katolickiej, wychowanej w duchu wartości chrześcijańskich i zaangażowanej w życie Kościoła [...]” Wśród tych absolwentów „zaangażowanych w życie Kościoła”, a z czasem profesorów Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, należy wymienić prof. dr hab. Grażynę Karolewicz.

CURRICULUM VITAE

Grażyna Karolewicz urodziła się 30 listopada 1931 r. w Lublinie. Po kilku latach wraz z rodzicami, Albinem i Czesławą z domu Czarnocką, przeniosiła się do Gniezna. Tam w 1938 r. rozpoczęła naukę w szkole podstawowej. Na początku II wojny światowej rodzina Karolewiczów została przesiedlona przez Niemców do Kielc. W tym mieście Grażyna Karolewicz ukończyła szkołę podstawową i Państwowe Liceum Humanistyczne im. bł. Kingi. W 1949 r. podjęła w Lublinie studia historyczne na Wydziale Humanistycznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, które ukończyła w czerwcu 1954 r., uzyskując magisterium na podstawie pracy pt. „Społeczny charakter kultu św. Stanisława bpa w Polsce w XIII wieku”, przygotowanej pod kierunkiem prof. Jerzego Kłoczowskiego. W latach 1952- -1955 studiowała rów-

niez w Instytucie Wyższej Kultury Religijnej przy KUL. W 1955 r. otrzymała dyplom ukończenia Instytutu. W tym też roku powróciła do Kielc, gdzie do 1959 r. była nauczycielką historii w Prywatnym Liceum im. Królowej Jadwigi, prowadzonym przez siostry nazaretanki. W latach 1959-1962 studiowała teologię w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie (studia te kontynuowała w Lublinie na Wydziale Teologii KUL; licencjat uzyskała w kwietniu 1963 r.). Utrzymywała się ze zleconych prac naukowych, gromadziła bibliografię dotyczącą Warszawy. W latach 1960-1962 uczyła w Niższym Seminarium Duchownym oo. Pasjonistów w Przasnyszu i Rawie Mazowieckiej. W okresie warszawskim zaczęła przygotowywać rozprawę doktorską.

W 1963 r. dzięki decyzji ks. prof. Mariana Rechowicza, ówczesnego rektora KUL, otrzymała stypendium naukowe. Pod koniec 1964 r. została zatrudniona w Instytucie Geografii Historycznej Kościoła w Polsce KUL. W 1965 r. uzyskała doktorat na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego na podstawie rozprawy pt. „Poglądy społeczne Stanisława Papczyńskiego (1631-1701)”, napisanej pod kierunkiem prof. Stanisława Herbsta (w tym czasie KUL był pozbawiony prawa nadawania stopni doktorskich na Wydziale Nauk Humanistycznych).

Zainteresowania naukowe G. Karolewicz zaczęły się koncentrować nad przeszłością KUL. Podjęła systematyczne badania nad dziejami tej Uczelni. Jako przewodnicząca Komisji Historycznej Związku Nauczycielstwa Polskiego w Radzie Zakładowej przy KUL gromadziła materiały dotyczące tego tematu. Projekt badań w tym kierunku przedstawiła władzom uniwersyteckim. Realizację planów umożliwiła jej w 1974 r. decyzja rektora Mieczysława A. Krąpca i prorektora Stefana Sawickiego o utworzeniu na Sekcji Historii Wydziału Humanistycznego etatu dokumentalisty. W 1980 r. dr G. Karolewicz – a wraz nią powyższy etat – została przeniesiona do Instytutu Historii Kościoła na Wydziale Teologii KUL. W 1982 r. została adiunktem naukowo-badawczym. W 1994 r. – jako pierwsza kobieta na Wydziale Teologii KUL – habilitowała się na podstawie całego dorobku i rozprawy nt. „Nauczyciele akademicy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w okresie międzywojennym” (zob. poz. 79 i 86 w *Bibliografii publikacji prof. dr hab. Grażyny Karolewicz*, zestawionej przez ks. W. Bielaka). Pod koniec tego roku podjęła pracę na Sekcji Pedagogiki (obecnie Instytut Pedagogiki) na Wydziale Nauk Społecznych KUL. W 1998 r. otrzymała stanowisko profesora nadzwyczajnego. W Instytucie Pedagogiki zainicjowała utworzenie Katedry Biografistyki Pedagogicznej. Po powstaniu tej Katedry została w lutym 2001 r. jej kierownikiem. Rozpoczęcie zajęć dydaktycznych na Wydziale Nauk Społecznych nie oznaczało zaprzestania współpracy z Instytutem Historii Kościoła. W dalszym

ciągu odpowiada w nim za Dział Badań nad Przeszłością KUL, a do końca roku akademickiego 2001/2002 prowadziła wykład monograficzny.

Należy wspomnieć o zagranicznych podróżach naukowych G. Karolewicz do Austrii (1969, Uniwersytet Wiedeński), Francji (1970, Paryż – Sorbona), Belgii (1972, Uniwersytet w Leuven; XI 1977–III 1978, Uniwersytet w Louvain-la-Neuve; 1982, Uniwersytet w Louvain-la-Neuve; 1988, Uniwersytet w Leuven) i Włoch (1989, Rzym – Gregorianum).

DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA

Grażyna Karolewicz pracę dydaktyczną rozpoczęła w 1955 r. Cztery lata (do 1959 r.) była nauczycielką historii w liceum, potem – po krótkiej przerwie – w Niższym Seminarium Duchownym oo. Pasjonistów. Głównym miejscem jej działalności dydaktycznej był jednakże KUL, gdzie w latach 1973-1976 prowadziła ćwiczenia z zakresu historii wychowania na Wydziale Humanistycznym, a po uzyskaniu habilitacji w 1994 r. obok wykładu monograficznego w Instytucie Historii Kościoła miała zajęcia dydaktyczne na Wydziale Nauk Społecznych (ćwiczenia, wykłady, seminarium naukowe). Wszystkie jej zajęcia były zawsze dobrze oceniane przez uczestników. Tematyka wykładów monograficznych w Instytucie Historii Kościoła budziła zawsze żywe zainteresowanie. Słuchacze mogli się na nich zapoznać między innymi z dziejami KUL w okresie międzywojennym, ze środowiskami dawnej inteligencji katolickiej, z wybitnymi postaciami Kościoła.

Prof. G. Karolewicz uwzględnia zawsze najnowszą historiografię dotyczącą badanych zagadnień, kładzie nacisk na analizę źródeł (czyniła to już w latach 1973-1976), zwraca uwagę na wdrażanie młodzieży do samodzielnego myślenia. Od wielu lat chętnie udziela konsultacji osobom piszącym prace z zakresu dziejów naszej Uczelni. W środowisku uczelnianym KUL ma opinię dobrego fachowca w tej dziedzinie. Z rad Pani Profesor korzystają studenci nie tylko uczęszczający na jej wykłady, ale również z innych wydziałów. Często pracownicy naukowcy zainteresowani przeszłością KUL lub osobami związanymi z tą Uczelnią zasięgają u niej informacji i wskazówek. Na seminarium z historii wychowania i myśli pedagogicznej prowadzonym przez prof. G. Karolewicz na Wydziale Nauk Społecznych powstało 12 prac magisterskich, na seminarium doktoranckim przygotowywane są rozprawy doktorskie na temat życia i działalności wybitnych polskich pedagogów.

KIERUNKI BADAŃ NAUKOWYCH

Aktywność naukowa profesora zależy od wielu różnych czynników. Zapewne ważną rolę odgrywa zdobyte wykształcenie, środowisko i utrzymywane osobiste kontakty naukowe. Wykształcenie posiadane przez prof. G. Karolewicz – o którym była mowa wyżej – predysponuje ją do kompetentnego opracowywania tematów z zakresu historii powszechnej, jak i dziejów Kościoła. Dzięki ukończonym studiom na wydziale humanistycznym, jak i na teologii może wszechstronniej i głębiej spojrzeć na przeszłość, a przede wszystkim na dzieje Kościoła. Uzupełnieniem powyższych wiadomości o kompetencjach Pani Profesor będzie zwrócenie uwagi na jej kontakty z wybitnymi przedstawicielami nauki, jeśli chodzi o uczonych krajowych, między innymi z prof. S. Herbstem i prof. J. Maternickim, z uczonych zagranicznych byli to Jacques Dubois (przebywając w Paryżu w 1970 r., uczęszczała przez pół roku na jego seminarium na Sorbonie), B. Plongeron, Ch. Molette, J. De Smet, R. Aubert, A. d'Haenens, M. Janssens.

Wysiłek badawczy prof. G. Karolewicz zaowocował licznymi publikacjami (zob. *Bibliografia publikacji prof. dr hab. Grażyny Karolewicz* autorstwa ks. W. Bielaka, zamieszczone w biografii). Są to książki, artykuły, recenzje, sprawozdania, opracowania redakcyjne itp. W jej badaniach naukowych można wyróżnić cztery zasadnicze nurty: hagiografia, biografistyka, badania nad inteligencją katolicką okresu międzywojennego, dzieje Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Dorobek naukowy dotyczy na ogół historii Kościoła w szerokim jej rozumieniu. W pierwszym etapie swej twórczości G. Karolewicz poświęciła sporo miejsca postaci o. Stanisława Papczyńskiego, później kultowi świętych (św. Stanisław bp, św. Marcin) i problematyce wezwań kościołów w Polsce. Artykuły dotyczące tych zagadnień stanowią liczący się wkład do badań nad dziejami Kościoła w Polsce. Od połowy lat siedemdziesiątych położyła większy akcent na problematykę dziejów nauki katolickiej (środowiska naukowe Polski XX-wiecznej, a głównie przeszłość KUL). Dzięki publikacjom poruszającym problematykę przeszłości naszej Uczelni można śmiało powiedzieć, że w tej dziedzinie stała się ekspertem, a nawet autorytetem. Publikacje te oparte są na szerokiej bazie źródłowej. W wypadku braku materiałów archiwalnych potrafiła dotrzeć do świadków wydarzeń związanych z przeszłością KUL. W celu zdobycia tych relacji niejednokrotnie przemierzała Polskę, a nawet wyjeżdżała za granicę. W tym względzie wielkim osiągnięciem jest rozprawa pt. *Nauczyciele akademicy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w okresie międzywojennym* (t. 1-2, Lublin 1994).

Pani Profesor wydała niektóre źródła dotyczące naszej Uczelni w formie wspomnień. Są one owocem długiej i żmudnej kwerendy archiwalnej, jak również, w wypadku prac poświęconych czasom międzywojennym, osobistych kontaktów z tymi, którzy znali postacie przez nią omawiane, przechowywali o nich pamięć i wiele ważnych pamiątek. Tematyka badawcza Pani Profesor dotycząca okresu międzywojennego to nie tylko skupienie się nad dziejami KUL, ale również zainteresowanie się dziejami nauki w wymiarze ogólnopolskim.

W SŁUŻBIE KOŚCIOŁA I UCZELNI

Ważnym aspektem działalności prof. G. Karolewicz jest jej udział w organizowaniu imprez naukowych oraz aktywność popularyzatorska w zakresie wiedzy o KUL i roli naukowo-wychowawczej Kościoła. Należy sądzić, że u podstaw jej działalności leży ważna, a dzisiaj rzadko spotykana cecha „utożsamiania się” z naszą Uczelnią. Szczególną okazją do popularyzowania wiedzy o KUL stanowiły między innymi obchodzone rocznice, np. 50. czy 75. rocznica istnienia KUL, jak też 75-lecie Towarzystwa Naukowego KUL czy Towarzystwa Przyjaciół KUL. Pani Profesor wygłaszała wtedy liczne odczyty o przeszłości Uczelni, o środowisku uniwersyteckim. Występowała na terenie Uczelni i poza jej murami. Docierała do różnych wspólnot parafialnych, np. na terenie Lublina, Bydgoszczy, Częstochowy, Kielc, Tarnobrzega, Tarnowa. Wygłaszała odczyty o KUL w czasie pobytu w Belgii i we Francji – poruszała tam zagadnienie związków tamtejszych uczelni z KUL. Docierała również do naszej młodzieży akademickiej, organizując spotkania oplatkowe, pożegnania absolwentów, konkursy wiedzy o KUL, konkursy recytatorskie poezji religijnej itp. Owocem spotkań z absolwentami i konkursów na wspomnienia o KUL jest obszerny tom pod jej redakcją *Katolicki Uniwersytet Lubelski w latach 1925-1939 we wspomnieniach swoich pracowników i studentów* (Lublin 1989).

Mówiąc o aktywności organizatorskiej Prof. G. Karolewicz na rzecz naszej Uczelni, nie można pominąć jej czynnego udziału w organizowaniu imprez naukowych, takich jak sesje naukowe poświęcone działalności KUL (np. maj 1974, listopad 1984) czy zainicjowanie cyklu wykładów na ten temat dla społeczności akademickiej i mieszkańców Lublina w kwietniu 1989 r., w czasie których sama również wygłaszała referaty.

Działalność naukowa prof. dr hab. Grażyny Karolewicz, jej zaangażowanie w życie Uczelni i popularyzowanie wiedzy o naszym środowisku jest znaczącym i trwałym wkładem w dorobek KUL.

W 2001 r. prof. G. Karolewicz otrzymała Nagrodę Naukową im. Ireny i Franciszka Skowyrów za „całokształt pracy naukowej na temat dziejów KUL, ze szczególnym podkreśleniem książki pt. *Ksiądz Idzi Radziszewski 1879-1922* (Lublin 1998)” o założycielu tej Uczelni, a w 2002 r. Medal Komisji Edukacji Narodowej za „szczególne zasługi dla oświaty i wychowania”